2022

İşgücü Piyasası Araştırmaları

Toptan ve Perakende Ticaret Sektörü Raporu

İŞKUR

Bu Rapor, yayımlanması esnasında meydana gelen 6 Şubat 2023 tarihli depremlerde hayatını kaybeden çalışma arkadaşlarımıza adanmıştır.

Abdurrahman DURMUŞ-Adıyaman

M. Fatih BAYIN-Adıyaman

Pınar TÜMSAVAŞ-Adıyaman

Zeynep ERDEM-Adıyaman

Hüsnü ÇELİK- Hatay

Kübra SARIHAN-Hatay

Ali YÜCE- Kahramanmaraş

Mehmet CEREN-Kahramanmaraş

Şerif KOYUNCU-Kahramanmaraş

Zeliha BOZOK-Kahramanmaraş

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ii
TABLOLAR LİSTESİ iii
GRAFİKLER LİSTESİ iv
GİRİŞ 1
1. İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM 4
1.1. İşyeri Verileri 4
1.2. Mevcut İstihdam Verileri 9
2. AÇIK İŞLER 13
3. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER (TGÇM) 21
4. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ 27
5. ÇALIŞANLARDAKİ BECERİ EKSİKLİĞİNİN AÇIK İŞ VE TGÇM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ 30
6. GELECEĞİN MESLEKLERİ 33
SONUÇ **35**
EK: İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI İŞYERİ BİLGİ FORMU **38**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi 16
Tablo 2: Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler 17
Tablo 3: En Fazla Açık İş Olan Meslekler 19
Tablo 4: Yükseköğretim Mezunu Talep Edilen Açık İşlerde İlk 20 Meslek 20
Tablo 5: Meslek Grubuna Göre Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı 22
Tablo 6: Temininde Güçlük Çekilen Meslekler 24
Tablo 7: 20+ İşyerlerinde İllere Göre Açık İş ve TGÇM Sayıları 26
Tablo 8: Sektörlere Göre Net İstihdam Değişimi ve Oranı (NİDO) 28
Tablo 9: Net İstihdam Artışı/Azalışı Beklenen Meslekler 28
Tablo 10: Teknolojik Değişimlerin İstihdama Yansıması 29
Tablo 11: Açık İşi Olan İlk 5 Meslekteki Çalışanların Beceri Eksikliği 30
Tablo 12:Temininde Güçlük Çekilen İlk 5 Meslekteki Çalışanların Beceri Eksikliği 32

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Çalışan Sayısına Göre İşyerlerinin Dağılımı 5
Grafik 2: Kısmi Zamanlı Çalışma, Vardiya ve İhracat Yapan İşyerlerinin Oranı 6
Grafik 3: Yatırım Planlayan İşyerlerinin Oranı 7
Grafik 4: AR-GE Çalışması Yapan İşyerlerinin Oranı 8
Grafik 5: E-Ticaret Yapan İşyeri Oranları 9
Grafik 6: Sektörlere Göre Kadın Çalışanların Oranı 10
Grafik 7: Çalışanların İşyeri Büyüklüklerine Göre Dağılımı 11
Grafik 8: Engelli İstihdam Eden İşyerlerinin Oranı 12
Grafik 9: Son 5 Yılın Açık İş Oranları (10+) 14
Grafik 10: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşi Olan İşyeri Oranları 14
Grafik 11: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşlerde Cinsiyet Tercihi 15
Grafik 12: Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı 18
Grafik 13: Eleman Temininde Güçlük Çeken İşyeri Oranı 22
Grafik 14: Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri 25
Grafik 15: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe Geleceğin Meslekleri 34

GİRİŞ

İşgücü piyasasında arz ve talebin etkin bir şekilde eşleşmesi için öncelikle piyasanın ihtiyaçlarını belirlemek gerekmektedir. İŞKUR tarafından 2007 yılından beri periyodik olarak farklı metodolojilerle devam eden İşgücü Piyasası Araştırmaları (İPA), 2011 yılının ikinci yarısından itibaren Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) işbirliğiyle sürdürülmektedir.

Araştırmanın temel amacı işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen sektörel ve mesleki değişim ile gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına ve bu verilere ihtiyaç duyacaklara bilgi üretmektir.

İşgücü Piyasası Araştırmasında telefon, e-posta ve yüz yüze görüşme yöntemleri kullanılarak, 1 milyon 575 bin 863 işyeri ile ilgili veri derlenmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı* sektöründe ise 2-9 çalışanı olan 470 bin 762, 10-19 çalışanı olan 29 bin 448, 20+ çalışanı olan 18 bin 595 olmak üzere toplam 518 bin 805 işyeri ile ilgili veriler derlenmiştir. Çalışmada daha önceki yıllarda olduğu gibi 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerleri 77 ilde tam sayım 4 ilde örneklem yöntemi ile il düzeyi ve Türkiye geneli tahmin üretecek şekilde, 2-9 ve 10-19 çalışanı olan işyerleri örneklem yöntemiyle sadece Türkiye genelini tahmin edecek şekilde çalışma kapsamına dâhil edilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre Türkiye geneli ve il düzeyi raporlarının yanı sıra sektörel raporlar da hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye genelinde Avrupa Topluluğu Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflamasına (NACE Rev 2.) göre; Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık, Kamu Yönetimi ve Savunma; Sosyal Güvenlik, Hane Halklarında İşverenler Olarak Faaliyetleri ve Uluslararası Örgütler ve Temsilciliklerinin Faaliyetleri dışındaki 17 alt sektörde

* Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı sektörü raporun devamında Toptan ve Perakende Ticaret olarak kullanılacaktır.

yer alan 2 ve daha fazla çalışanı olan işyerleri örneklem çerçevesi olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada ise Toptan ve Perakende Ticaret sektörüne yönelik veriler değerlendirilmiştir.

2022 YILI İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET SEKTÖRÜ RAPORU

İşgücü Piyasası Araştırmalarının temel amaçları, işgücü piyasası ile ilgili periyodik bilgi elde etmek, işgücü piyasasında mevcut ve gelecek dönemde meydana gelen veya gelmesi beklenen sektörel ve mesleki değişim ile gelişmeleri izlemek, işgücü piyasasının talep yapısını ortaya koymak ve bu sonuçlar üzerinden aktif istihdam politikalarına veri kaynağı teşkil etmek şeklindedir. Bu kapsamda 2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması 18 Nisan – 27 Mayıs 2022 tarihleri arasında 2-9, 10-19 ve 20+ çalışanı olan işyerlerine soru formu uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Uluslararası sektörel ve mesleki sınıflandırmalar kullanılarak yapılmış olan bu araştırmada il düzeyinde sonuç alabilmek maksadıyla 20 ve daha fazla kişi istihdam eden işyerleri için 77 ilde tamsayım, 4 ilde örneklem yöntemiyle çalışma gerçekleştirilmiştir. Örneklem yapılan iller İstanbul, Ankara, İzmir ve Bursa'dır. 2-9 ve 10-19 çalışanı olan işyerlerinde ise ülke geneli için örneklem yöntemi kullanılmıştır. 2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında 82 bin 450 işyerine soru formu uygulanmış; 1 milyon 575 bin 863 işyerine yönelik veri derlenerek 15 milyon 818 bin 958 çalışan tespit edilmiştir.

2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması sonuçları kullanılarak Türkiye geneli ve il raporları dışında sektörel raporlar da oluşturulmuştur. Bu raporda Toptan ve Perakende Ticaret sektörü özelinde sonuçlar ele alınacaktır. Bu sebeple rapor içerisinde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründen bahsedilirken zaman zaman sektör ibaresi kullanılmıştır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün alt sektörleri içinde Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Toptan ve Perakende Ticaret ile Onarımı, Toptan Ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç), Perakende Ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) yer almaktadır. Özellikle raporda meslek bazında veriler incelenirken Toptan ve Perakende Ticaret sektörünün kapsamı dikkate alınmalıdır.

1. İŞYERLERİ VE MEVCUT İSTİHDAM

2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 518 bin 805 işyeri için veri derlenmiş olup, bu işyerlerinde toplam 3 milyon 386 bin 448 çalışan tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki işyerlerinin yüzde 32,9'u, çalışanların yüzde 21,4'ü Toptan ve Perakende Ticaret sektöründedir. İşyeri oranı çalışan oranına göre daha fazladır. Ticaretin gelişmesiyle birlikte ülkemiz ekonomik yapısı içinde sektör önemli bir paya sahiptir.

1.1. İşyeri Verileri

İşyeri verileri bölümünde araştırma kapsamındaki Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe faaliyet gösteren işyerlerinin özelliklerine ilişkin veriler ortaya konulacaktır. Aşağıdaki grafikte sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin büyüklüklerine göre dağılımı incelenmiştir.

Grafik 1: Çalışan Sayısına Göre İşyerlerinin Dağılımı

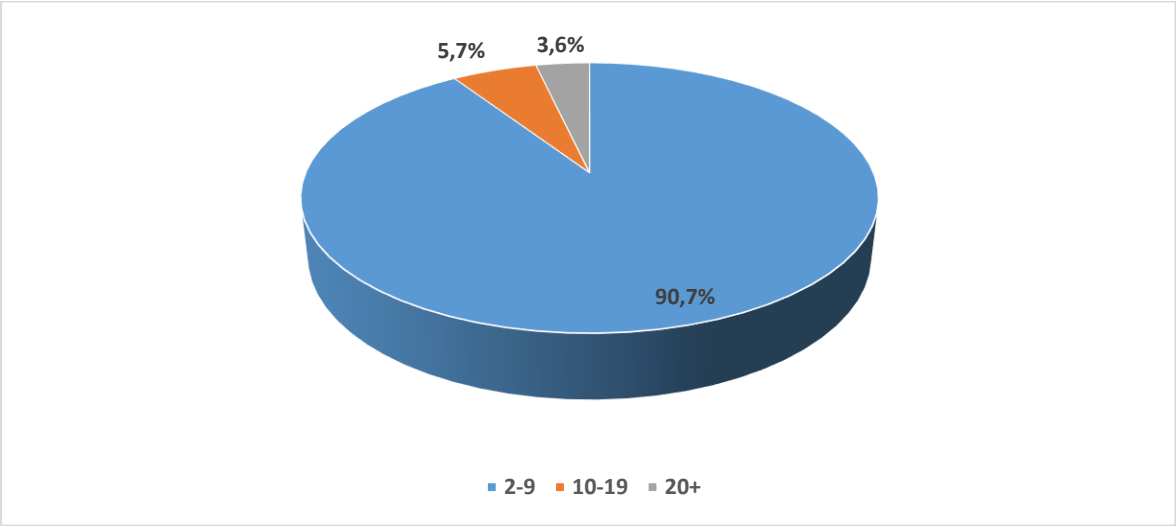

Kaynak: İPA 2022

Sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin yüzde 90,7'si 2-9 çalışanı olan işyerlerinden ve yüzde 5,7'si 10-19 çalışanı olan işyerlerinden oluşmaktadır. 20 ve daha fazla çalışanı olan işyeri sayısı ise toplam işyerleri içinde yüzde 3,6 oranında bulunmaktadır. Türkiye genelinde araştırma kapsamındaki işyerlerinin yüzde 86,3'ü 2-9 çalışanı olan işyerlerinden, yüzde 7,3'ü 10-19 çalışanı olan işyerlerinden oluşmaktadır. 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinin toplam işyerleri içindeki payı ise yüzde 6,3'tür. Sektördeki işyerleri ölçek bakımından Türkiye geneline göre daha küçük yapıdadır. Ancak sektörde 2-9 işyeri oranı Türkiye genelinden daha yüksek bir ağırlığa sahiptir.

Grafik 2: Kısmi Zamanlı Çalışma, Vardiya ve İhracat Yapan İşyerlerinin Oranı

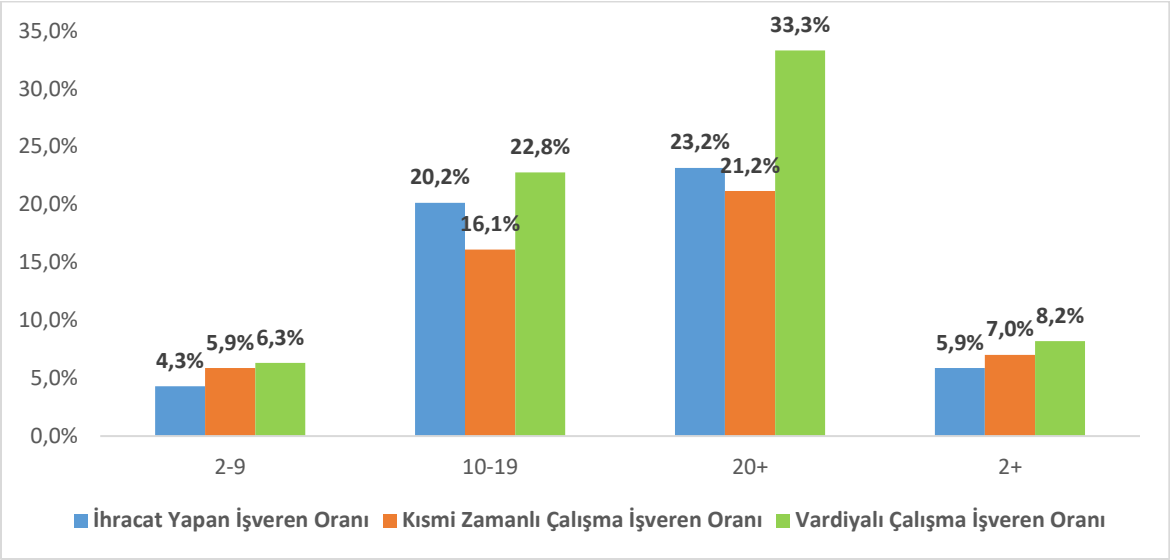

Kaynak: İPA 2022

Sektördeki ihracat yapan işyerlerinin oranı yüzde 5,9'dur. Toptan ve Perakende Ticaret sektörü bu alanda Türkiye geneline göre 0,3 puan farkla daha düşük bir orana sahiptir. Türkiye genelinde toplam işyerlerinin yüzde 6,2'si ihracat yapmaktadır. Sektörde işyeri büyüklüğü arttıkça ihracat yapma oranı da artmaktadır. İhracat yapma oranı 2-9 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 4,3, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 20,2 ve 20+ çalışanı olan işyerleri için yüzde 23,2'dir.

Kısmi zamanlı çalışma gerçekleştiren işyerleri ise sektördeki işyerlerinin yüzde 7'sini oluşturmaktadır. 2-9 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 5,9, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 16,1 ve 20+ çalışanı olan işyerleri için bu oran yüzde 21,2'dir. Kısmi zamanlı çalışma yapma oranı, sektörde Türkiye geneline göre daha düşüktür. Türkiye genelinde kısmi zamanlı çalışma yapan işyerlerinin oranı yüzde 9,6 olarak gerçekleşmiştir.

Vardiyalı çalışma gerçekleştiren işyerleri ise sektördeki işyerlerinin yüzde 8,2'sini oluşturmaktadır. 2-9 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 6,3, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 22,8 ve 20+ çalışanı olan işyerleri için bu oran yüzde 33,3'tür. Vardiyalı çalışma yapma oranı, sektörde Türkiye geneline göre daha düşüktür. Türkiye genelinde vardiyalı çalışma yapan işyerlerinin oranı yüzde 9,5 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3: Yatırım Planlayan İşyerlerinin Oranı

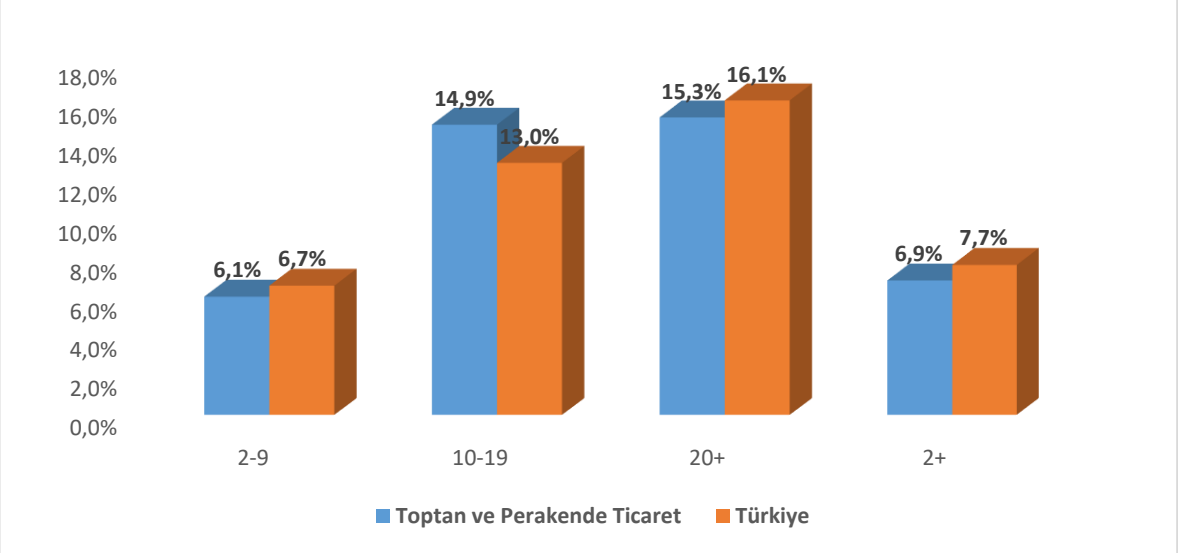

Kaynak: İPA 2022

Sektörde araştırma kapsamına giren işyerlerinin yüzde 6,9'u gelecek 1 yıl içinde yatırım yapmayı planlamaktadır. Türkiye genelinde ise bu oran yüzde 7,7 olarak gerçekleşmiştir. Ülke genelinde ve sektördeki işyeri büyüklüğü arttıkça yatırım planlayan işyeri oranının da artmakta olduğu görülmektedir.

Sektörde yatırım planlayan işyerlerinin yüzde 71,7'si ilave yatırım[1], yüzde 18,7'si teknolojik yatırım[2], yüzde 12,2'si stratejik yatırım[3] yapacağını, yüzde 8,5'i diğer yatırım seçeneğini belirtmişlerdir.

[1] Her türlü ilave tesis, makine, teçhizat vs. alımı veya kiralanmasıdır.
[2] Mevcut makine, teçhizatın teknolojik olarak yenilenmesi kapsamındaki yatırımlardır.
[3] İşyerinin verimliliğini ve karlılığını artırmak için yürütülecek her türlü AR-GE, eğitim ve pazarlama faaliyetlerini içermektedir.

Grafik 4: AR-GE Çalışması Yapan İşyerlerinin Oranı

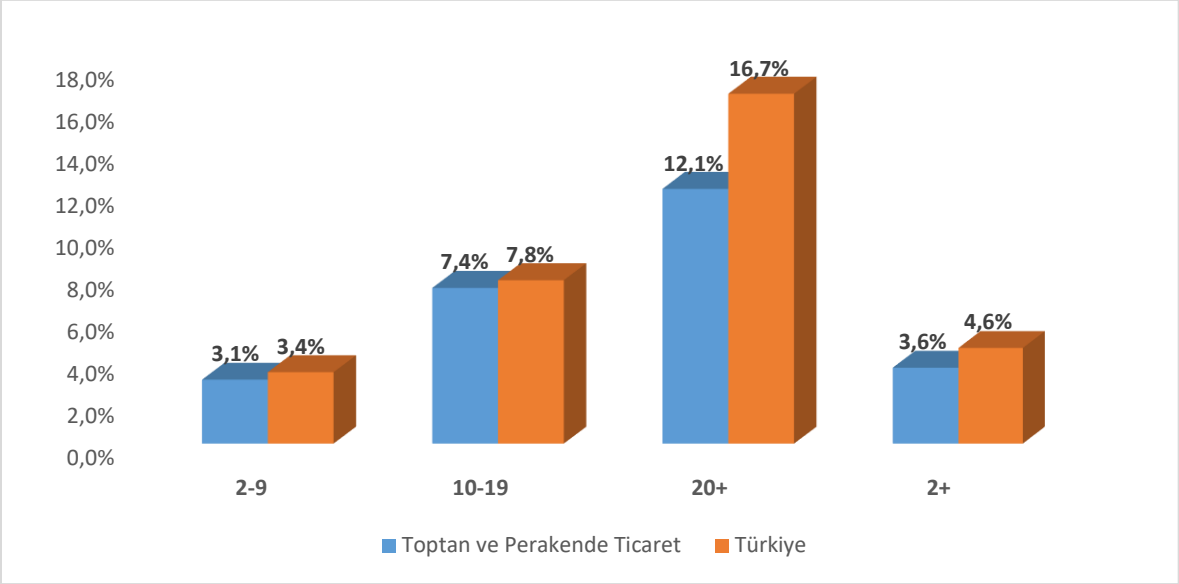

Kaynak: İPA 2022

Sektörde olup araştırma kapsamında yer alan işyerlerinin yüzde 3,6'sında AR-GE çalışması yapıldığı belirtilmiştir. Türkiye genelinde ise AR-GE çalışması yapan işyerlerinin oranı yüzde 4,6 olarak gerçekleşmiştir. Sektördeki AR-GE çalışması yapan işyeri oranı ülke geneline göre 1 puan daha düşüktür.

Sektördeki işyeri büyüklüklerine göre bu oranlar incelendiğinde ise; işyeri büyüklüğü arttıkça AR-GE çalışması yapan işyeri oranının da yükseldiği görülmektedir. Sektörde AR-GE çalışması yapan işyerlerinin oranı; 2-9 çalışanı olan işyerlerinde 3,1, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 7,4 ve 20+ çalışanı olan işyerleri için yüzde 12,1 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 5: E-Ticaret Yapan İşyeri Oranları

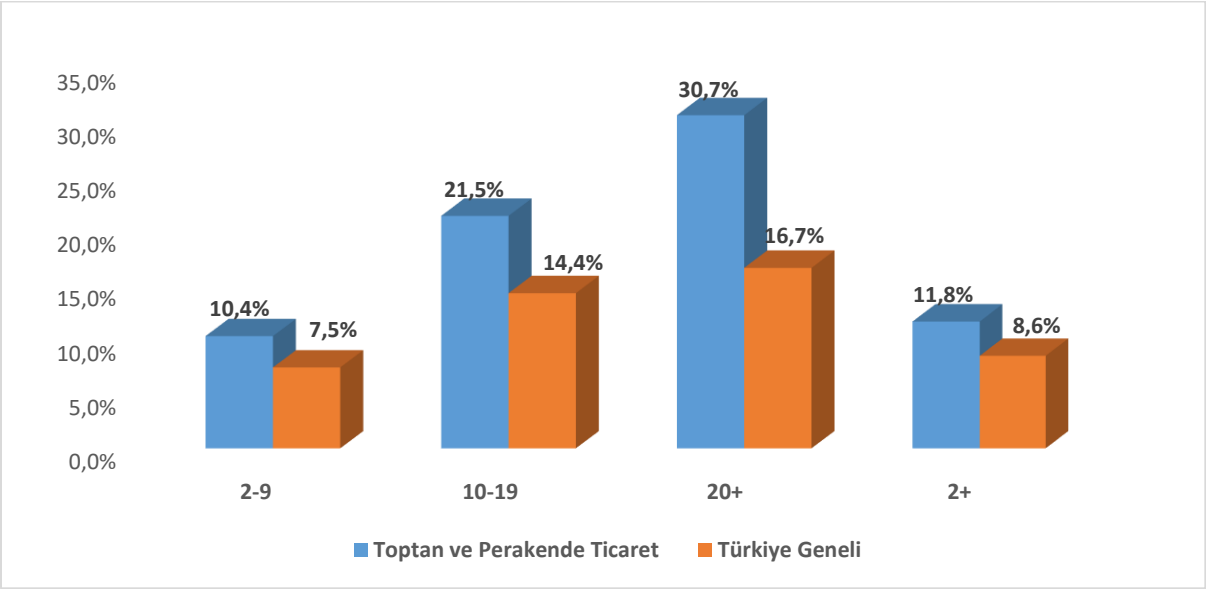

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe e-ticaret yapan işyeri oranı işyeri büyüklüğüne göre artmaktadır. Sektörde e-ticaret yapma oranı 2+ çalışanı olan işyerlerinde yüzde 11,8 iken Türkiye genelinde bu oranın yüzde 8,6'ya düştüğü gözlemlenmiştir. Bu sektör için oran 2-9 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 10,4, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 21,5 olmuştur. 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde ise e-ticaret yapan işyeri oranı, Türkiye genelinin çok üstünde gerçekleşerek yüzde 30,7 olmuştur.

1.2. Mevcut İstihdam Verileri

Bu bölümde Toptan ve Perakende Ticaret sektörü altında faaliyet gösteren araştırma kapsamındaki işyerlerinde istihdam edilenlere ilişkin verilere yer verilecektir. Sektördeki işyerlerinde toplam 3 milyon 386 bin 448 çalışan tespit edilmiştir. Çalışanların yüzde 68'i erkeklerden, yüzde 32'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye genelinde ise toplam çalışan sayısı 15 milyon 818 bin 958 olarak tespit edilmiş olup, toplam çalışanların yüzde 29,1'i kadınlardan oluşmaktadır. Sektörde kadınların ağırlığı Türkiye geneline göre yaklaşık 3 puan daha fazladır. Sektörde çalışan her 3 kişiden yaklaşık olarak 1'i kadındır.

Grafik 6: Sektörlere Göre Kadın Çalışanların Oranı

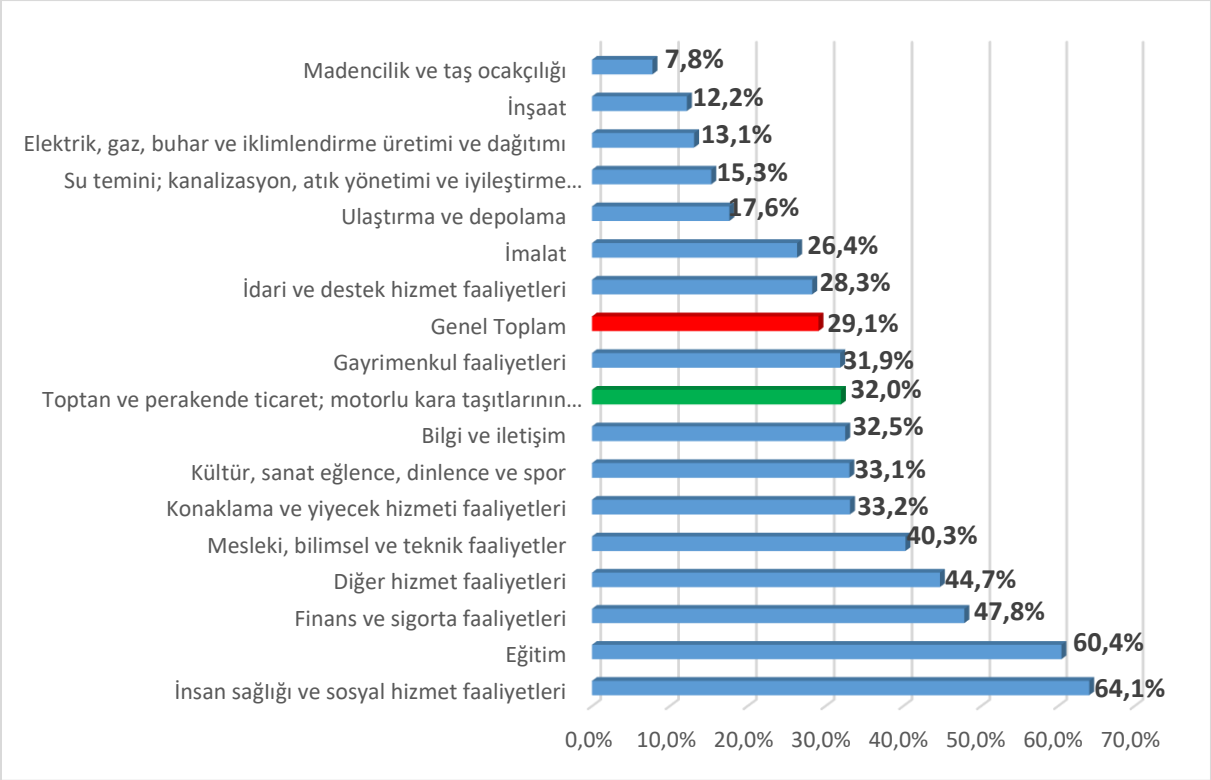

Kaynak: İPA 2022

Grafik 6'da sektörlere göre kadın çalışanların toplam çalışanlar içindeki oranları gösterilmiştir. Sektörde kadın çalışanların oranı yüzde 32 iken, Türkiye genelinde bu oran 29,1'e düşmektedir. Sektörde kadın çalışan sayısı 1 milyon 83 bin 264 iken, Türkiye genelinde bu sayı 4 milyon 603 bin 278'dir.

Grafik 7: Çalışanların İşyeri Büyüklüklerine Göre Dağılımı

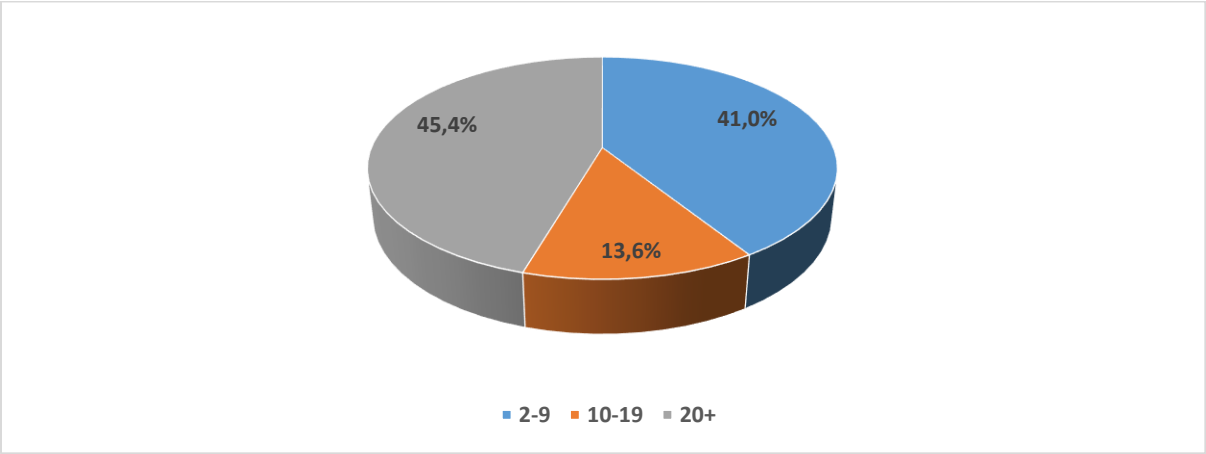

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründeki çalışanların yüzde 41'i 2-9 çalışanı olan işyerlerinde çalışmaktadır. Çalışanların yüzde 45,4'ü 20+ ve yüzde 13,6'sı 10-19 çalışanı olan işyerlerinde çalışmaktadır. Türkiye genelinde 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde çalışanların oranı yüzde 58,4 olup sektörde bu oran Türkiye geneline göre 9 puan daha düşüktür. Türkiye genelinde 2-9 çalışanı olan işyerlerinde bu oran yüzde 30,7 ve 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 10,9'dur. Ancak sektörde, Türkiye geneline göre 2-9 ve 10-19 çalışanı olan işyerlerinde çalışanların oranı daha fazladır.

Grafik 8: Engelli İstihdam Eden İşyerlerinin Oranı

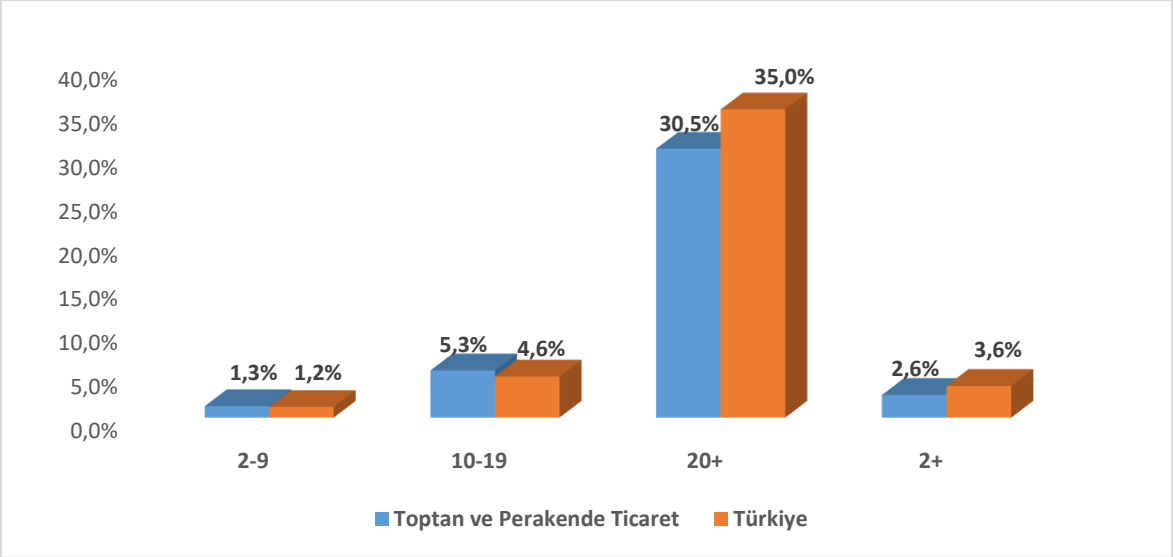

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işyerlerinin yüzde 2,6'sında engelli istihdam edildiği görülmektedir. Türkiye genelinde ise engelli istihdam eden işyerlerinin oranı yüzde 3,6 olarak gerçekleşmiştir. Sektörde engelli istihdam eden işyerleri oranının ülke genelinden 1 puan düşük olduğu görülmektedir.

Sektörde işyeri büyüklüklerine göre bu oranlar incelendiğinde ise; işyeri büyüklüğü arttıkça engelli istihdam eden işyeri oranının da yükseldiği dikkati çekmektedir. Sektörde engelli istihdam eden işyerlerinin oranı; 2-9 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 1,3, 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 5,3, ve 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde ise yüzde 30,5 olarak gerçekleşmiştir.

2. AÇIK İŞLER

Açık iş; o an piyasada işgücü talep eden işyerlerinin istihdam ihtiyacını sayı, meslek, beceri ve eğitim düzeyi ile ortaya koyan verilerdir. Araştırma kapsamındaki işyerlerine 2022 yılı 18 Nisan – 27 Mayıs tarihleri arasında ziyaret gerçekleştirildiği/formun doldurulduğu tarih itibariyle açık işlerinin bulunup bulunmadığı sorulmuştur. İşyerlerine bu soru kapsamında açık iş bulunan mesleklerin yanında bu meslekte cinsiyet tercihlerinin olup olmadığı, açık iş olan meslekler için talep edilen asgari eğitim düzeyi, açık işlerinde engelli işgücü tercih edip etmeyecekleri, aranılan beceriler ve açık işlerini hangi kanallar ile aradıkları da sorulmuştur.

Araştırma kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 518 bin 805 işyerinden 30 bin 440'ında çalışma döneminde açık iş olduğu tespit edilmiş olup, bu işyerlerinden toplam 70 bin 300 kişilik açık iş olduğu bilgisi alınmıştır.

Grafik 9: Son 5 Yılın Açık İş Oranları (10+)

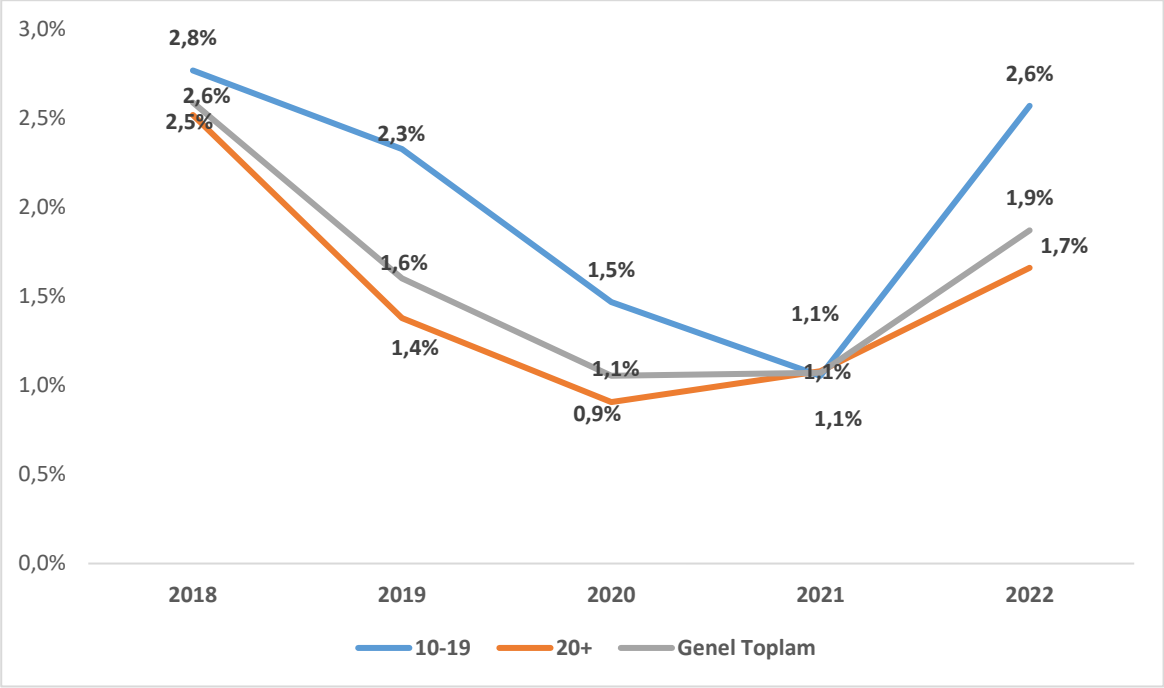

Kaynak: İPA 2022

Sektördeki 10+ çalışanı olan işyerlerindeki son beş yılın açık iş oranları incelendiğinde 2018 yılından 2020 yılına kadar bir azalış yaşandığı görülmektedir. 2020 yılından sonra ise bir artış olduğu gözlemlenmektedir. 2020 yılındaki açık iş oranındaki düşüşün pandemiden kaynaklı olabileceği değerlendirilmektedir.

Grafik 10: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşi Olan İşyeri Oranları

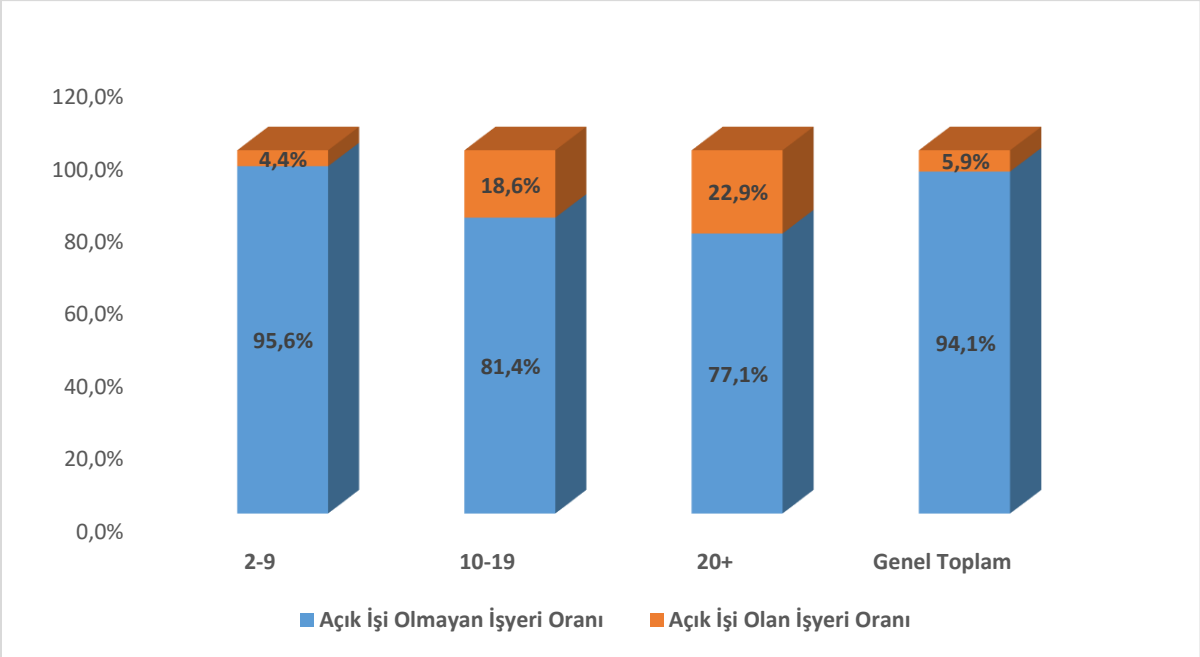

Kaynak: İPA 2022

Yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere sektörde açık işi olan işyerleri, sektördeki araştırma kapsamındaki tüm işyerlerinin yüzde 5,9'una tekabül etmektedir. Bu oran Türkiye genelinin 1,5 puan altındadır. İşyeri büyüklüklerine göre değerlendirildiğinde ise 2-9 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 4,4'ünde, 10-19 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 18,6'sında, 20+ çalışanı olan işyerlerinin yüzde 22,9'unda açık iş bulunmaktadır. İşyeri büyüklüğü arttıkça açık işi olan işyeri oranı artmaktadır.

Grafik 11: İşyeri Büyüklüklerine Göre Açık İşlerde Cinsiyet Tercihi

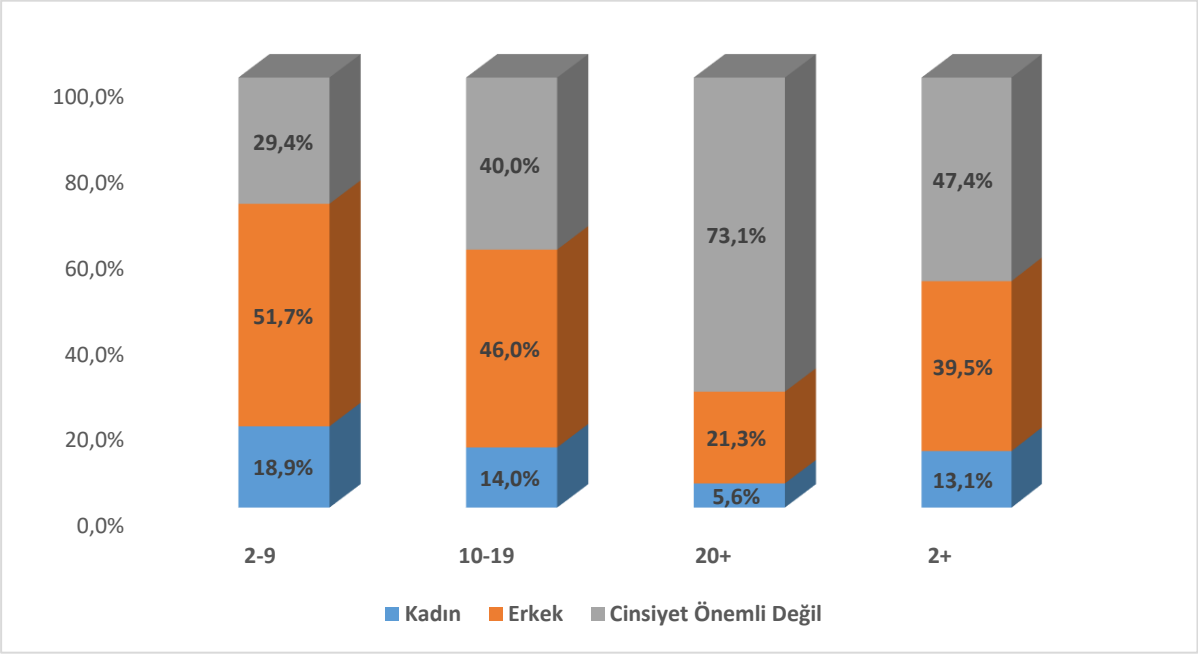

Kaynak: İPA 2022

Grafik 11'de ise işverenlerin açık işlerinde cinsiyet tercihleri yansıtılmıştır. Sektörde belirtilen açık işlerin yüzde 47,4'ünde cinsiyet tercihinde bulunulmamıştır. Bunun yanında bu işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 13,1'inde sadece kadın işgücü tercihinde bulunulmuştur. Açık işlerinde kadın işgücü tercihinin en çok yüzde 18,9 ile 2-9 çalışanı olan işyerlerinde olduğu görülmektedir. Bu oran 10-19 çalışanı olan işyerlerinde yüzde 14 ve 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde ise yüzde 5,6 olarak tespit edilmiştir. İşyeri büyüklüğü arttıkça açık işlerde cinsiyet tercihinin azaldığı ve kadın işgücünün daha kolay istihdam edilebilir olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Açık İşlerde Cinsiyete Göre Talep Edilen Eğitim Düzeyi

Eğitim Seviyesi	Kadın	Erkek	Cinsiyet Önemli Değil	Genel Toplam
Lise Altı	15,9%	17,9%	11,0%	14,4%
Çıraklık	0,0%	3,4%	0,0%	1,3%
Genel Lise	29,1%	15,6%	49,2%	33,3%
Meslek Lisesi	15,1%	12,2%	3,9%	8,7%
Meslek Yüksekokulu	9,9%	3,0%	4,4%	4,6%
Lisans	6,7%	2,2%	12,7%	7,8%
Lisansüstü	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%
Herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum	23,2%	45,8%	18,5%	29,9%
Genel Toplam	**100,0%**	**100%**	**100,0%**	**100,0%**

Kaynak: İPA 2022

Tablo 1'de ise işverenlerin cinsiyet kırılımına göre açık işlerinde hangi eğitim düzeyini talep ettiklerine yer verilmiştir. Genel anlamda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 2+ çalışanı olan işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 33,3'ünde genel lise eğitim düzeyi talep edilmektedir. Bu eğitim düzeyinden sonra ise yüzde 29,9 ile herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum seçeneği gelmektedir. Üçüncü sırada talep edilen eğitim düzeyi yüzde 14,4 ile lise altı eğitim düzeyidir. Bu oranlar, sektörün mevcut istihdamından sonra ihtiyaç duyulan işgücü eğitim seviyesinin durumunu göstermektedir.

Türkiye genelindeki açık işlerin yüzde 37,6'sında işverenler herhangi bir eğitim düzeyi aramamaktadır. En çok talep edilen eğitim düzeyi ise yüzde 21,4 ile genel lise eğitimi iken, bunu yüzde 17 ile lise altı eğitimi takip etmektedir. İşverenlerin açık işlerinde talep ettikleri eğitim düzeyinin sektördeki eğiliminin meslek lisesi yerine genel lise olduğu gözlemlenmektedir.

Sektörde, açık işlerde talep edilen eğitim düzeyleri cinsiyet özelinde değerlendirildiğinde; kadın işgücü tercihlerinde yüzde 29,1 ile genel lise tercih edilirken, erkek işgücü tercihlerinde yüzde 45,8 ile herhangi bir eğitim düzeyi aranmamaktadır. Buna göre sektörde cinsiyete göre eğitim durumunun farklılaştığı görülmektedir. Sektörde cinsiyetin önemli olmadığı açık işler için ise yüzde 49,2 oranında genel lise eğitim düzeyi talep

edilmektedir. Lisans ve lisansüstü mezunu talep edilen işler için cinsiyet ayrımının yapılmadığı dikkat çekmektedir.

Tablo 2: Açık İşlerde Talep Edilen Beceriler

Beceriler	2-9	10-19	20+	2+
Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	1	1	4	1
İletişim ve İfade Yeteneği	4	3	1	2
İş Tecrübesi	2	2	3	3
Takım Çalışması	5	4	2	4
Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	3	9	6	5
İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	6	6	5	6
Fiziki ve Bedensel Yeterlilik	7	5	7	7
Analitik Düşünebilme	8	8	8	8
Bilgisayar Kullanımı	9	7	9	9
Yabancı Dil	10	10	10	10

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe tespit edilen tüm açık işler için talep edilen beceriler sıralandığında ilk sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, ikinci sırada İletişim ve İfade Yeteneği, üçüncü sırada ise İş Tecrübesi bulunmaktadır. İşyeri büyüklüklerine göre becerilerin sıralamasına bakıldığında ise 2-9 çalışanı olan işyerlerinde ilk üç sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, İş Tecrübesi ve Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme becerileri gelmektedir. 10-19 çalışanı olan işyerlerinde ise ilk üç sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, İş Tecrübesi ile İletişim ve İfade Yeteneği görülmektedir. 20+ çalışanı olan işyerlerinde de İletişim ve İfade Yeteneği, Takım Çalışması ve İş Tecrübesi becerilerinin ilk üç sırada yer aldığı görülmektedir.

Sektördeki açık işler için talep edilen beceriler incelendiğinde, sektörün Türkiye geneli ile benzer bir eğilime sahip olduğu görülmektedir. Ancak İletişim ve İfade Yeteneği becerisi sektörde ilk üçte yer alırken Türkiye genelinde ilk üç sırada yer almamaktadır.

İşverenler açık işlerini çeşitli kanallar vasıtasıyla duyurmakta ve bu kanallarla talep ettikleri işgücünü istihdam etme yoluna gitmektedir. İşverenlerin tercih ettikleri çeşitli arama kanalları bir nevi ihtiyaç duyulan personelin kolay bir şekilde temin edilebilmesinin yolunu açmaktadır.

Grafik 12: Açık İşlerin Arama Kanallarına Göre Dağılımı

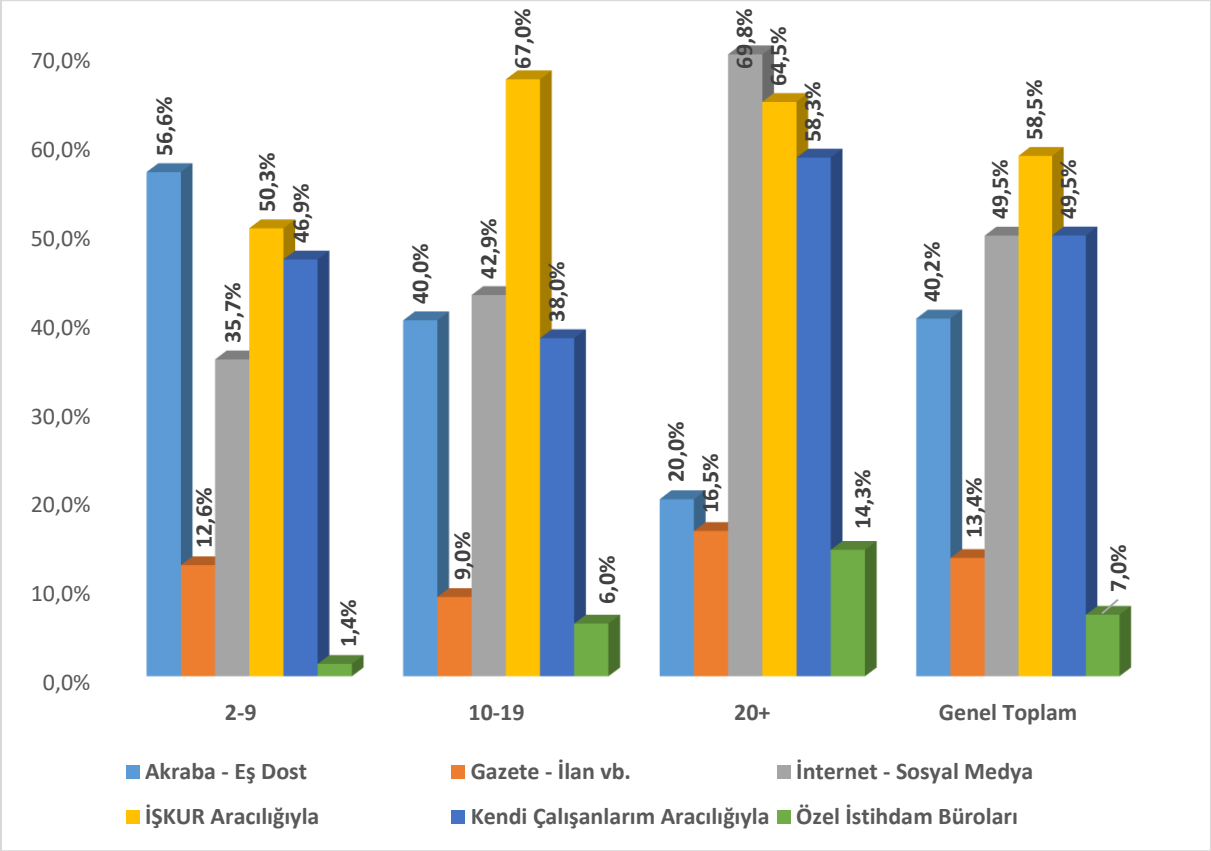

Kaynak: İPA 2022

İşverenlerin açık işleri için kullandıkları arama kanalları, işyeri büyüklüklerine göre önemli ölçüde farklılaşmaktadır. 2 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde İŞKUR en fazla tercih edilen arama kanalı olarak ortaya çıkmıştır. Sektörde ikinci sırada işverenler kendi çalışanları aracılığı ile eleman aramaktadır. Arama kanalı olarak üçüncü sırada ise İnternet – Sosyal Medya gelmektedir. Türkiye geneline bakıldığında ise Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ile benzer bir eğilim görülmektedir.

Tablo 3: En Fazla Açık İş Olan Meslekler

Meslekler	Açık iş sayısı
Satış Danışmanı/Uzmanı	10.782
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	5.037
Ön Muhasebeci	2.166
Şoför-Yük Taşıma	2.070
Market Elemanı	1.560
Temizlik Görevlisi	1.412
Reyon Görevlisi	1.383
Ambar/Depo Görevlisi	1.292
Akaryakıt Satış Elemanı (Pompacı)	1.166
Kasap	965
Garson (Servis Elemanı)	907
Elektrik Tesisatçısı (Bina)	900
Oto Bakım Onarımcısı (Oto Mekanikeri)	877
Paketleme İşçisi	872
Kasiyer	818
Makineci (Dikiş)	755
Otomotiv Elektrikçisi	734
Ziraat Mühendisi	729
Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)	723
Fırıncı Ustası-Unlu Mamuller	689
Diğer	34.463
Genel Toplam	**70.300**

Kaynak: İPA 2022

Tablo 3'te Toptan ve Perakende Ticaret sektöründen alınan açık işler içinde ilk 20'de bulunan meslekler belirtilmiştir. Sektörde 70 bin 300 kişilik açık iş tespit edilmiş olup bu açık işler 660 farklı meslekte bulunmaktadır. 10 bin 782 kişilik açık işle ilk sırada Satış Danışmanı, 5 bin 37 kişilik açık işle ikinci sırada Perakende Satış Elemanı (Gıda), 2 bin 166 kişilik açık işle üçüncü sırada Ön Muhasebeci meslekleri yer almıştır.

Tablo 4: Yükseköğretim Mezunu Talep Edilen Açık İşlerde İlk 20 Meslek

Meslekler	Açık İş Sayısı
Satış Danışmanı/Uzmanı	1.363
Ziraat Mühendisi	728
Ürün Geliştirme Elemanı	443
Yazılım Destek Uzmanı	396
Ön Muhasebeci	390
Depo Sorumlusu	363
Abone İşleri Memuru	248
İnsan Kaynakları Müdürü/Yöneticisi	242
Dış Ticaret Meslek Elemanı	232
Bankacılık ve Sigortacılık Meslek Elemanı	226
Eczacı Kalfası	225
Tercüman (Arapça)	225
Dijital Elektronik Cihazlar Bakım Onarımcısı	225
Bilet Satış Elemanı (Uçak)	225
Muhasebeci	163
Makine Mühendisi	139
Büro Memuru (Genel)	130
Satış Temsilcisi (Endüstriyel Ürünler)	129
Müdür Yardımcısı	125
Çağrı Merkezi Müşteri Temsilcisi	125
Diğer	2.362
Genel Toplam	**8.705**

Kaynak: İPA 2022

Tablo 4'te Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe tespit edilen açık işlerin eğitim düzeylerine göre incelenmesi sonucu işverenler tarafından yükseköğretim mezunu talep edilen açık işler görülmektedir. Sektörde yükseköğretim mezunu için 8 bin 705 kişilik açık iş tespit edilmiştir. İşverenlerin meslek yüksekokulu, lisans ve lisans üstü seviyesinde işgücünü tercih ettikleri açık iş pozisyonları için ilk sırada aradıkları meslek ise 1.363 kişilik açık işle Satış Danışmanı/Uzmanı olmuştur. İkinci sırada 728 kişilik açık iş ile Ziraat Mühendisi, üçüncü sırada 443 kişilik açık iş ile Ürün Geliştirme Elemanı yer almaktadır.

3. TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER (TGÇM)

Araştırma kapsamında işverenlere son bir yıl içerisinde hangi mesleklerde eleman temininde güçlük çektiği ve bunun nedenleri sorulmuştur. İşverenlerin istihdam ettikleri kişi ve işyerlerindeki açık pozisyon bilgisi kadar aradığı elemanları bulmada yaşadığı problem ve sıkıntılara ilişkin bilgi de çok önemlidir. Çalışan sayısı ve açık iş sayısı ile işverenlerin mevcut durumları tespit edilirken, temininde güçlük çekilen mesleklerin belirlenmesi ile işverenlerin karşılamakta zorlandığı meslekler ortaya konulmaktadır. Temininde güçlük çekilen mesleklerin araştırma döneminde karşılanmış veya karşılanmamış olmasının çalışma açısından bir önemi bulunmamaktadır. Çalışma kapsamında amaç işgücü piyasasında temininde güçlük çekilen meslekleri ve nedenlerini tespit etmektir.

Bu bölümde Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işverenlerin eleman temininde güçlük çektikleri kişi sayıları meslek ayrıntısında incelenecektir.

Grafik 13: Eleman Temininde Güçlük Çeken İşyeri Oranı

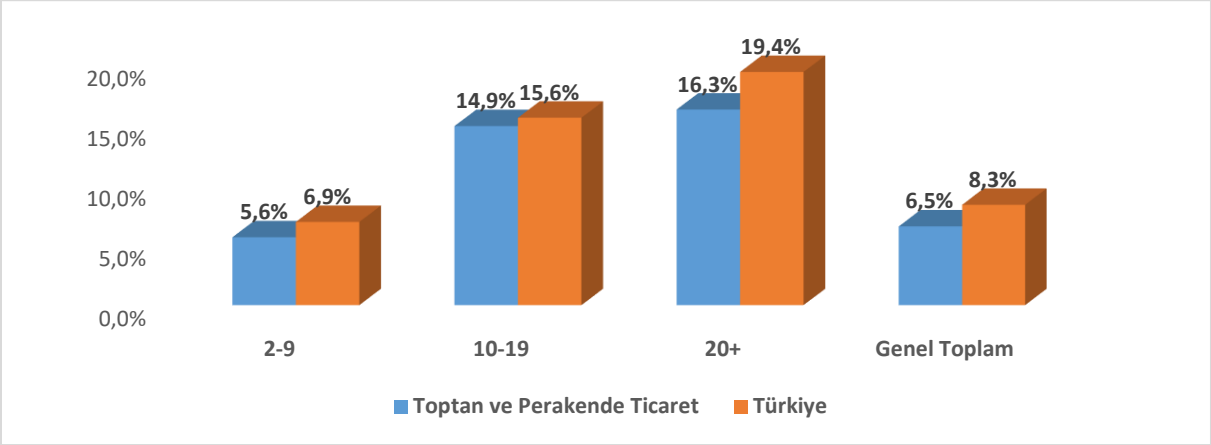

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren toplam 518 bin 805 işyerinden 33 bin 967'sinde son 1 yılda eleman temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. 2-9 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 5,6'sı, 10-19 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 14,9'u, 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinin yüzde 16,3'ü ve toplamda ise yüzde 6,5'inin eleman temininde güçlük çektikleri tespit edilmiştir. Sektörde eleman temininde güçlük çeken toplam işyeri oranı, yüzde 8,3 olan Türkiye geneline göre daha düşük oranda gerçekleşmiştir.

Tablo 5: Meslek Grubuna Göre Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı

Meslek Grupları	2-9	10-19	20+	Genel Toplam
Büro Hizmetlerinde Çalışan Elemanlar	1.800	1.333	1.090	4.223
Hizmet ve Satış Elemanları	11.026	5.703	4.264	20.993
Nitelik Gerektirmeyen Meslekler	4.276	366	1.076	5.718
Nitelikli Tarım, Ormancılık ve Su Ürünleri Çalışanları	-	242	50	292
Profesyonel Meslek Mensupları	1.575	121	718	2.415
Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar	18.452	2.441	3.086	23.979
Teknisyenler, Teknikerler ve Yardımcı Profesyonel Meslek Mensupları	7.651	733	1.273	9.657
Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcılar	2.475	1.700	2.681	6.856
Yöneticiler	225	121	103	449
Genel Toplam	**47.481**	**12.760**	**14.341**	**74.582**

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 33 bin 967 işyerinde 74 bin 582 kişinin temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Sektörde toplam temininde güçlük çekilen kişilerin yüzde 63,7'si 2-9 çalışanı olan işyerlerinde bulunmaktadır ve burada temininde

güçlük çekilen kişi sayısı 47 bin 481'dir. 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde ise 14 bin 341 kişinin temininde güçlük çekilmiştir.

Sektörde toplam temininde güçlük çekilen 74 bin 582 kişinin 23 bin 979'unun (yüzde 32,2) Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubunda olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunun olduğu tespit edilmiştir. Ülke geneli eleman temininde güçlük çekilen meslek gruplarına baktığımızda Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar grubunun yüzde 30,2 ile ilk sırada, Tesis ve Makine Operatörleri Ve Montajcılar meslek grubunun ise yüzde 24 oranı ile ikinci sırada olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Temininde Güçlük Çekilen Meslekler

2-9	10-19	20+	Genel Toplam
Temizlik Görevlisi	Satış Danışmanı / Uzmanı	Perakende Satış Elemanı (Gıda)	Satış Danışmanı/Uzmanı
Market Elemanı	Kasap	Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)	Temizlik Görevlisi
Pazarlamacı	Polimer Üretim Elemanı	Satış Danışmanı / Uzmanı	Market Elemanı
Satış Danışmanı/ Uzmanı	Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)	Akaryakıt Satış Elemanı (Pompacı)	Kasap
Garson (Servis Elemanı)	Ambar/Depo Görevlisi	Ambar/Depo Görevlisi	Pazarlamacı
Kasap	Ekmek Ustası	Makineci (Dikiş)	Garson (Servis Elemanı)
Oto Bakım Onarımcısı (Oto Mekanikeri)	Oto Bakım Onarımcısı (Oto Mekanikeri)	Market Elemanı	Oto Bakım Onarımcısı (Oto Mekanikeri)
Mobilya Montajcısı	Ön Muhasebeci	Şoför-Yük Taşıma	Ambar/Depo Görevlisi
Satış Temsilcisi/ Plasiyer	Su Yalıtımcısı	Kasap	Mobilya Montajcısı
Isıtma Sistemleri Servis Elemanı	Konfeksiyon İşçisi	Kamyon Şoförü	Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)

Kaynak: İPA 2022

Tablo 6'da sektördeki temininde güçlük çekilen ilk 10 mesleğe yer verilmiştir. İlk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleği yer alırken onu Temizlik Görevlisi, Market Elemanı, Kasap ve Pazarlamacı meslekleri takip etmektedir.

Grafik 14: Eleman Temininde Güçlük Çekilme Nedenleri

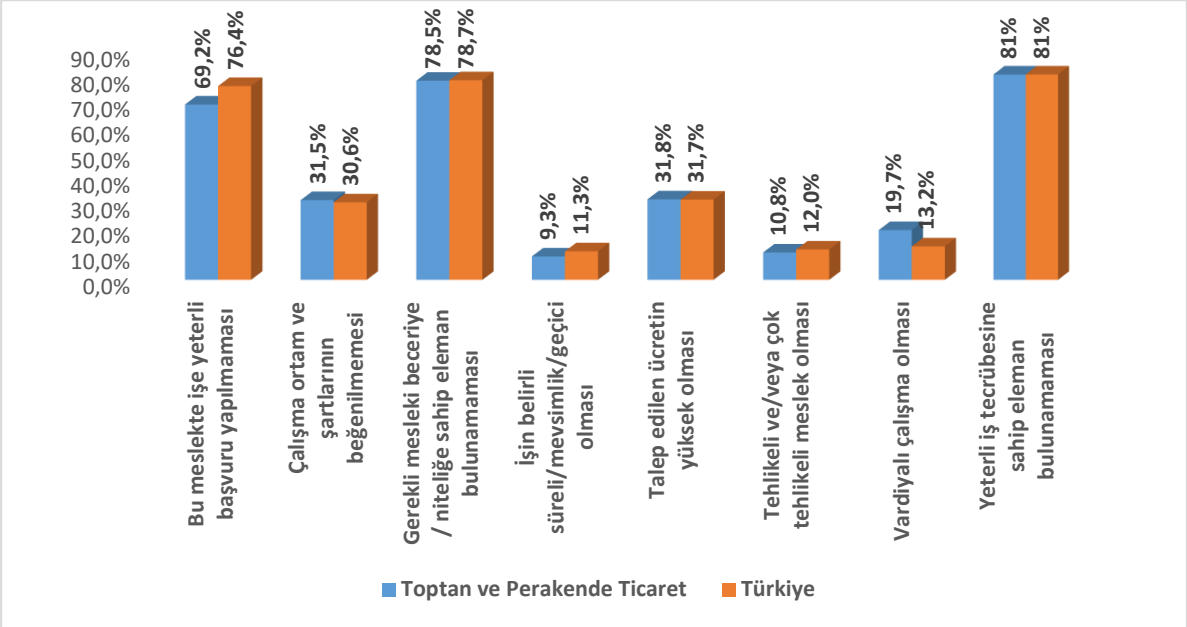

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe yüzde 81 oranında yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması nedeni ile temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. Bu oran Türkiye geneli ile aynı oranda gerçekleşmiştir. Daha sonra yüzde 78,5 oranında ise gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması ve yüzde 69,2 ile bu meslekte işe yeterli başvuru yapılmaması nedenleri ön plana çıkmıştır. Sektörde, eleman temininde güçlük çekilme nedenlerinden ilk üç sıra Türkiye geneli ile aynı gerçekleşmiştir.

Tablo 7: 20+ İşyerlerinde İllere Göre Açık İş ve TGÇM Sayıları

İl	Açık İş Sayısı	TGÇM
İSTANBUL	11.725	3.799
ANKARA	1.936	1.112
İZMİR	1.126	863
KOCAELİ	928	371
ANTALYA	840	1.387
BURSA	815	576
TEKİRDAĞ	466	415
MUĞLA	418	220
MANİSA	402	165
SAMSUN	369	163
MERSİN	365	209
SAKARYA	340	235
BALIKESİR	339	209
YALOVA	329	172
KONYA	312	246
AYDIN	309	388
ADANA	278	137
MALATYA	261	215
ZONGULDAK	252	57
ESKİŞEHİR	247	229
DİĞER İLLER	3.920	3.173
Genel Toplam	**25.977**	**14.341**

Kaynak: İPA 2022

Tabloda sektörde araştırmaya katılan 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinde, illere göre açık iş ve temininde güçlük çekilen eleman sayıları verilmektedir. Hem açık iş hem de temininde güçlük çekilen eleman sayılarında İstanbul ilk sırada yer almaktadır.

4. GELECEK DÖNEM İSTİHDAM EĞİLİMLERİ

Çalışma kapsamında hangi mesleklerde ve hangi sektörlerde istihdamın nasıl değişeceğini tahmin etmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda işverenlerden bir yıl sonraki istihdam değişimlerini meslek düzeyinde tahmin etmeleri istenmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 2023 yılı Mayıs sonu itibariyle istihdamın ne yönde değişeceği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 8: Sektörlere Göre Net İstihdam Değişimi ve Oranı (NİDO)

Sektör	Net İstihdam Değişimi	NİDO (%)
Gayrimenkul faaliyetleri	12.075	12,7%
Bilgi ve iletişim	26.679	8,6%
Diğer hizmet faaliyetleri	15.790	5,6%
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	64.560	5,4%
İmalat	235.696	5,2%
İnşaat	69.300	4,6%
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	3.728	4,4%
Toptan ve Perakende Ticaret	**142.316**	**4,2%**
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	42.528	4,0%
Madencilik ve taş ocakçılığı	6.021	4,0%
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	24.481	3,7%
Ulaştırma ve depolama	39.176	2,9%
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	2.025	2,7%
İnsan sağliği ve sosyal hizmet faaliyetleri	10.904	2,5%
Eğitim	8.046	2,0%
Finans ve sigorta faaliyetleri	3.647	1,7%
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	1.117	0,9%
Türkiye Geneli	**708.088**	**4,5%**

Kaynak: İPA 2022

Toptan ve Perakende Ticaret sektörü oransal net istihdam değişiminde yüzde 0,3 puanlık fark ile Türkiye genelinin altındadır. Kişi sayısı olarak artışlar incelendiğinde; imalat sektöründen sonra, 142 bin 316 kişi ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ikinci sırada yer almaktadır. Bu bakımdan sektör, imalat sektöründen sonra Türkiye ekonomisi için önemli bir ağırlığa sahiptir.

Tablo 9: Net İstihdam Artışı/Azalışı Beklenen Meslekler

Net İstihdam Artışı Beklenen Meslekler	Net İstihdam Azalışı Beklenen Meslekler
Satış Danışmanı/Uzmanı	Et ve Et Ürünleri Satış Elemanı
İnşaat İşçisi	Kırtasiye ve Kitap Satış Elemanı
Market Elemanı	Eczacı Kalfası
Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar)	Servis Şoförü (Okul)
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	Saat Tamircisi

Kaynak: İPA 2022

Tablo 9'da net istihdam artışının ve azalışının beklendiği meslekler verilmiştir. Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe araştırma kapsamına giren 2+ çalışanı olan işyerlerinden 2022 yılı Mayıs sonunda istihdam artışının beklendiği ilk beş sırada yer alan meslekler; Satış Danışmanı/Uzmanı, İnşaat İşçisi, Market Elemanı, Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar) ve Perakende Satış Elemanı (Gıda) meslekleri olarak tahmin edilmiştir. İstihdam azalışının beklendiği meslekler ise Et ve Et Ürünleri Satış Elemanı, Kırtasiye ve Kitap Satış Elemanı, Eczacı Kalfası, Servis Şoförü (Okul) ve Saat Tamircisi olarak beklenmektedir.

Tablo 10: Teknolojik Değişimlerin İstihdama Yansıması

Teknolojik Değişimlerin İstihdama Yansıması	Toptan ve Perakende Ticaret	Türkiye
Fikrim yok	51,8%	51,0%
İstihdamı arttıracaktır	13,5%	14,3%
İstihdamı azaltacaktır	10,7%	11,0%
İstihdamı Değiştirmez	24,1%	23,7%
Genel Toplam	**100,0%**	**100,0%**

Kaynak: İPA 2022

Gelecek 10 yıl içinde teknolojik değişim ya da dönüşümün istihdama yansıma oranlarında fikrim yok diyen işverenlerin oranı yüzde 51,8 iken Türkiye genelinde bu oran yüzde 51'dir.

5. ÇALIŞANLARDAKİ BECERİ EKSİKLİĞİNİN AÇIK İŞ VE TGÇM KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe işverenlerin çalışanlarında görmüş olduğu en fazla beceri eksikliği İletişim ve İfade Yeteneği olarak belirtilmiş olup, işverenlerin çalışanlarında görmüş olduğu diğer beceri eksiklikleri sırası ile; Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü, Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme, Analitik Düşünebilme, İş Tecrübesi, Bilgisayar Kullanımı, Takım Çalışması, Yabancı Dil ile Fiziki ve Bedensel Yeterlilik olarak tespit edilmiştir.

Tablo 11: Açık İşi Olan İlk 5 Meslekteki Çalışanların Beceri Eksikliği

Meslekler	Eksik Beceri-1	Eksik Beceri-2	Eksik Beceri-3
Satış Danışmanı/ Uzmanı	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	İletişim ve İfade Yeteneği	Takım Çalışması
Perakende Satış Elemanı (Gıda)	İletişim ve İfade Yeteneği	Bilgisayar Kullanımı	Yabancı Dil
Ön Muhasebeci	Analitik Düşünebilme	İletişim ve İfade Yeteneği	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü
Şoför-Yük Taşıma	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	Yabancı Dil	Bilgisayar Kullanımı
Market Elemanı	İletişim ve İfade Yeteneği	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	Bilgisayar Kullanımı

Kaynak: İPA 2022

Bu tabloda, sektörde en fazla açık işi olan ilk beş meslek dikkate alınmıştır. Bu beş meslekte, işverenlerin mevcut çalışanlarında görmüş oldukları beceri eksikliklerinin neler olduğu ortaya konulmuştur. Buna göre sektörde en fazla açık işi olan Satış Danışmanı/Uzmanı mesleğinde işverenler, mevcut çalışanlarında sırasıyla İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü, İletişim ve İfade Yeteneği, Takım Çalışması becerilerinin eksik olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 12:Temininde Güçlük Çekilen İlk 5 Meslekteki Çalışanların Beceri Eksikliği

Meslekler	Eksik Beceri-1	Eksik Beceri-2	Eksik Beceri-3
Satış Danışmanı/ Uzmanı	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	İletişim ve İfade Yeteneği	Takım Çalışması
Market Elemanı	İletişim ve İfade Yeteneği	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	Bilgisayar Kullanımı
Kasap	İş Tecrübesi	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe	Fiziki ve Bedensel Yeterlilik
Pazarlamacı	İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü	İletişim ve İfade Yeteneği	Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe
Garson (Servis Elemanı)	Sorun Çözme ve İnisiyatif Alabilme	Analitik Düşünebilme	İletişim ve İfade Yeteneği

Kaynak: İPA 2022

Yukarıdaki tabloda Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe temininde güçlük çekilen ilk beş meslek verilmiştir. İşverenlerin bu mesleklerde çalışanlarında gördükleri beceri eksiklikleri birlikte değerlendirildiğinde ilk sırada yer alan Market Elemanı mesleğinde İletişim ve İfade Yeteneği, İkna Kabiliyeti ve Pazarlama Gücü ile Bilgisayar Kullanımı ön plana çıkan beceri eksiklikleri olmuştur.

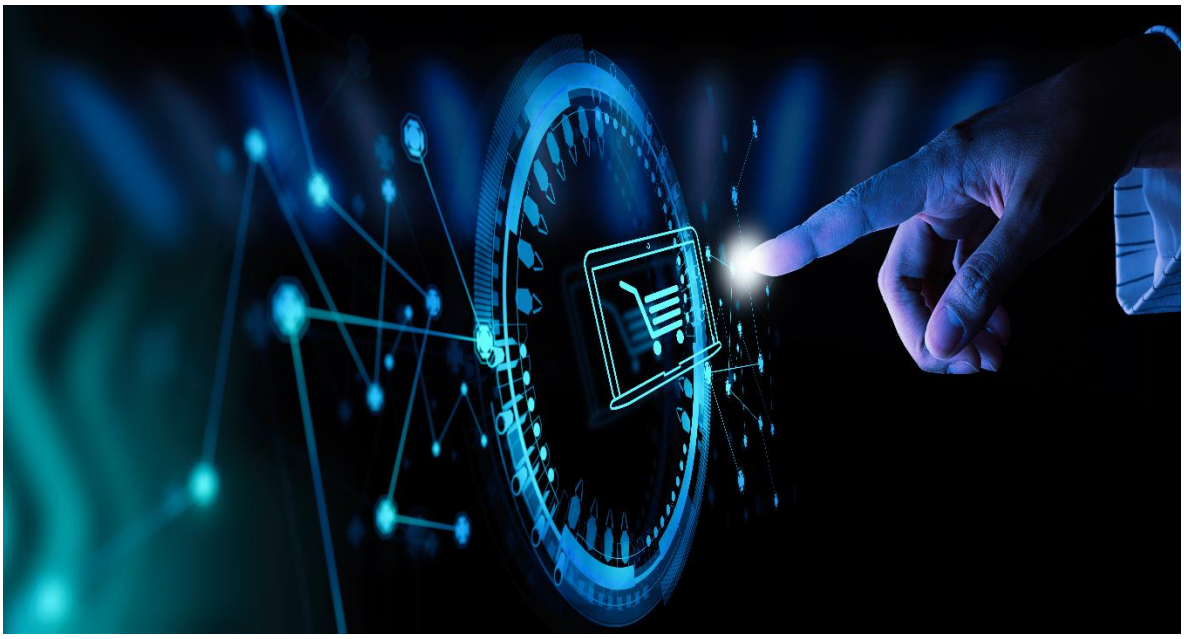

6. GELECEĞİN MESLEKLERİ

İşgücü Piyasası Araştırması'nda son beş yıldır işverenlere geleceğin meslekleri kapsamında sorular yöneltilmektedir. Bu çerçevede işverenlere sektörlerinde gelecek 10 yılda öne çıkacağını düşündükleri mesleklerin neler olduğu sorulmuştur. Bu kapsamda sektöre ve işyeri büyüklüklerine ilişkin metin haritaları elde edilmiştir. Haritada yer alan büyük puntolu meslekler işverenlerin en çok dile getirdikleri meslekler iken daha küçük puntolu meslekler ise daha az dile getirilenler olmuştur.

Grafik 15: Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe Geleceğin Meslekleri

Toptan ve Perakende Ticaret Sektöründe gelecek 10 yıl içerisinde öne çıkacak ilk beş meslek; E-Ticaret Meslek Elemanı, Yazılım Mühendisi, Elektrikli Otomobil Ustası, Mobil Uygulama Geliştiricisi ve Bilgisayar Mühendisi meslekleri öne çıkacağı anlaşılmaktadır.

SONUÇ

Toptan ve Perakende Ticaret sektör raporu, 18 Nisan – 27 Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen 2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması sonuçlarından derlenerek yazılmıştır. Bu rapor sektörün mevcut durumuna, istihdam yapısına, ihtiyaçlarına ve gelecek dönem istihdam eğilimlerine yönelik bilgiler vermektedir.

2022 yılı İşgücü Piyasası Araştırması kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 518 bin 805 işyeri için veri derlenmiştir. Sektörde faaliyet gösteren işyerlerinin yüzde 90,7'si 2-9 çalışanı olan işyerlerinden ve yüzde 5,7'si 10-19 çalışanı olan işyerlerinden oluşmaktadır. 20 ve daha fazla çalışanı olan işyeri sayısı ise toplam işyerleri içinde yüzde 3,6 oranındadır

Sektördeki işyerlerinde toplam 3 milyon 386 bin 448 çalışan tespit edilmiştir. Çalışanların yüzde 68'i erkeklerden, yüzde 32'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye genelinde toplam çalışan sayısı 15 milyon 818 bin 958 olarak tespit edilmiş olup, çalışanların yüzde 29,1'i kadınlardan oluşmaktadır. Sektörde kadınların ağırlığı Türkiye geneline göre yaklaşık 3 puan daha fazladır. Sektörde çalışan her 3 kişiden yaklaşık olarak 1'i kadındır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe işyeri ve mevcut istihdam verilerinden hareketle sektörün Türkiye geneli içindeki durumu değerlendirildiğinde; sektör, ülkemiz istihdamının yüzde 21,4'ünü oluşturmaktadır.

Araştırma kapsamında Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 518 bin 805 işyerinden 30 bin 440'ında açık iş olduğu tespit edilmiş olup, bu işyerlerinden toplam 70 bin 300 kişilik açık iş olduğu bilgisi alınmıştır. Sektörde açık işi olan işyerleri, tüm işyerlerinin 5,9'una tekabül etmektedir. Bu oran Türkiye genelinin 1,5 puan altındadır. Sektörde belirtilen açık işlerin yüzde 47,4'ünde cinsiyet tercihinde bulunulmamıştır.

Genel anlamda Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe 2+ çalışanı olan işyerlerinden alınan açık işlerin yüzde 33,3'ünde genel lise eğitim düzeyi talep edilmektedir. Bu eğitim düzeyinden sonra işverenler en çok yüzde 29,9 ile herhangi bir eğitim düzeyi aramadığını belirtmiştir. Üçüncü sırada talep edilen eğitim düzeyi yüzde 14,4 ile lise altı eğitim düzeyidir.

Tespit edilen tüm açık işler için talep edilen beceriler sıralandığında ilk sırada Yeterli Mesleki/Teknik Bilgi ve Tecrübe, ikinci sırada İletişim ve İfade Yeteneği, üçüncü sırada ise İş Tecrübesi bulunmaktadır. Sektörde 70 bin 300 kişilik açık iş tespit edilmiş olup, bu açık işler 660 farklı meslekte bulunmaktadır. 10 bin 782 kişilik açık işle ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı, 5 bin 37 kişilik açık işle ikinci sırada Perakende Satış Elemanı (Gıda), 2 bin 166 kişilik açık işle üçüncü sırada Ön Muhasebeci meslekleri yer almıştır.

Sektörde araştırma kapsamına giren toplam 518 bin 805 işyerinden 33 bin 967'sinde son 1 yılda eleman temininde güçlük çekildiği tespit edilmiştir. 2-9 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 5,6'sı, 10-19 çalışanı olan işyerlerinin yüzde 14,9'u, 20 ve daha fazla çalışanı olan işyerlerinin yüzde 16,3'ü ve toplamda ise yüzde 6,5'inin eleman temininde güçlük çektikleri tespit edilmiştir. Sektörde eleman temininde güçlük çeken toplam işyeri oranı, yüzde 8,3 olan Türkiye geneli oranına göre daha düşük gerçekleşmiştir. Temininde güçlük çekilen 74 bin 582 kişinin 23 bin 979'unun (yüzde 32,2) Sanatkârlar ve İlgili İşlerde Çalışanlar meslek grubunda olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise Hizmet ve Satış Elemanları meslek grubunun olduğu tespit edilmiştir.

Temininde güçlük çekilen mesleklerde ilk sırada Satış Danışmanı/Uzmanı mesleğinin yer aldığı daha sonra sırası ile Temizlik Görevlisi, Market Elemanı, Kasap, Pazarlamacı mesleklerinin bulunduğu görülmektedir. İşverenler yüzde 81 oranında yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması nedeni ile eleman temininde güçlük çekmektedir. Bu oran Türkiye geneli ile aynıdır. Daha sonra yüzde 78,5 oranında ise gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması ve yüzde 69,2 ile bu meslekte işe yeterli başvuru yapılmaması nedenleri ön plana çıkmıştır. Sektörde, eleman temininde güçlük çekilme nedenlerinden ilk üç sıra, Türkiye geneli ile aynı gerçekleşmiştir.

Toptan ve Perakende Ticaret sektörü oransal net istihdam değişiminde 0,3 puanlık fark ile Türkiye genelinin altındadır. Kişi sayısı olarak artışlar incelendiğinde; imalat sektöründen sonra, 142 bin 316 kişi ile Toptan ve Perakende Ticaret sektörü ikinci sırada yer almaktadır. Bu bakımdan Toptan ve Perakende Ticaret sektörü, imalat sektöründen sonra Türkiye ekonomisi için önemli bir ağırlığa sahiptir.

Sektörde, yatırım planlayan işyerlerinin yüzde 71,7'si ilave yatırım, yüzde 18,7'si teknolojik yatırım, yüzde 12,2'si stratejik yatırım yapacağını, yüzde 8,5'i ise diğer yatırım seçeneğini belirtmişlerdir. Sektörde, gelecek 10 yıl içerisinde öne çıkacak ilk beş meslek; E-Ticaret Meslek Elemanı, Yazılım Mühendisi, Elektrikli Otomobil Ustası, Mobil Uygulama Geliştiricisi ve Bilgisayar Mühendisi meslekleri öne çıkacağı anlaşılmaktadır.

Toptan ve Perakende Ticaret sektöründe istihdam artışının beklendiği ilk beş sırada yer alan meslekler; Satış Danışmanı/Uzmanı, İnşaat İşçisi, Market Elemanı, Perakende Satış Elemanı (Tezgâhtar) ve Perakende Satış Elemanı (Gıda) meslekleridir. İstihdam azalışının beklendiği meslekler ise Et ve Et Ürünleri Satış Elemanı, Kırtasiye ve Kitap Satış Elemanı, Eczacı Kalfası, Servis Şoförü (Okul) ve Saat Tamircisi olarak beklenmektedir.

EK: İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI İŞYERİ BİLGİ FORMU

2022 YILI İŞGÜCÜ PİYASASI ARAŞTIRMASI İŞYERİ BİLGİ FORMU

Sayın İşyeri Yetkilisi,

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından gerçekleştirilecek olan İşgücü Piyasası Araştırması (İPA) ile ilimizde istihdam ve işsizlik sorununun çözümü için işgücünün yapısı ile sektörel bazda ihtiyaçların belirlenmesine yönelik bilgi toplanması ve işgücünün yetiştirilmesine yönelik programların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Bilgi Verme ve Gizlilik

1. Kurum ve kuruluşlardan alınan bu bilgiler, yalnızca istatistiksel çalışmalarda kullanılmak maksadıyla toplanmakta olup, gizliliği 4904 sayılı Türkiye İş Kurumu İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun ile teminat altına alınmıştır. İlgili Kanun uyarınca şahsınıza ait bu bilgiler idari, adli ve askeri hiçbir organ, makam, merci veya kişiye verilemez, istatistiki maksadı dışında kullanılamaz.

2-Türkiye İş Kurumu Kanunu gereğince Kurum tarafından, kamu ve özel kesim işyerlerinden iş ve işgücü konularında bilgi istenildiğinde, belirtilen süre içerisinde bilgi verilmesi zorunludur. Bildirim yükümlülüğüne aykırı hareket eden özel kesim işyerlerine 8.030TL (sekizbinotuzlira) İdari Para Cezası verilir.

3-İşverenlerden toplanan bilgiler, Kurum hizmetlerinden başka maksatla kullanılamaz. Bu maddeye aykırı davrananlar hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 136'ncı maddesi hükümleri uygulanır.

İşyeri Bilgi Formunun, işyeri sahibi veya ortakları, insan kaynakları, personel, işyeri veya muhasebe yetkilileri tarafından doldurulması gerekmektedir. Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda bilgi formunu doldurarak verdiğiniz bilgiler ve araştırmaya yapmış olduğunuz katkılardan dolayı teşekkür eder, saygılar sunarız.

İŞYERİ BİLGİLERİ

Örnek No :.....

İşyerinin Yasal Unvanı :.....

İşyeri ile İlgili Bilgiler:

	Evet	Hayır
a) İşyerinizde ihracat yapılıyor mu?		
b) İşyerinizde Ar-Ge çalışması yapılıyor mu?		
c) İşyerinizde vardiyalı çalışma yapılıyor mu?		
d) İşyerinizde kısmi (part-time) çalışma yapılıyor mu?		
e) E-Ticaret (İnternet üzerinden) yoluyla mal veya hizmet satışı yapılıyor mu?		
f) Engelli istihdam ediyor musunuz?		

1) Gelecek bir yıl içinde ilinizde planlanan bir yatırımınız var mıdır? (Cevabınız evet ise soru 2'ye geçiniz. Hayır ise, soru 3'e geçiniz.)

Evet ( ) Hayır ( )

2) Yatırımla İlgili Bilgiler

Yatırımın Türünü Belirtiniz.

İlave Yatırım ( ) Her türlü ilave tesis, makine, teçhizat vs. alımı veya kiralanması

Teknolojik Yatırım ( ) Mevcut makine, teçhizatın teknolojik olarak yenilenmesi

Stratejik Yatırım ( ) İşyerinin verimliliğini ve karlılığını artırmak için yürütülecek her türlü AR-GE, eğitim ve pazarlama faaliyetleri

Diğer ( ) .....

3) İşyerinizde toplam kaç çalışanınız bulunmaktadır?

Kadın Çalışan Sayısı	Erkek Çalışan Sayısı	Toplam Çalışan Sayısı

4) Çalışanlarınızda eksikliğini duyduğunuz bilgi ve beceriler var mıdır?

Evet ( ) (5.soruya geçiniz.) Hayır ( ) (6. soruya geçiniz.)

5) Çalışanlarınızda eksikliğini duyduğunuz bilgi ve becerileri belirtiniz.

Çalışanın Mesleği	Talep Edilen Bilgi ve Beceriler * a) Bilgisayar kullanımı b) Analitik Düşünebilme c) İletişim ve ifade yeteneği d) İkna kabiliyeti ve pazarlama gücü e) Sorun çözme ve inisiyatif alabilme f) Takım çalışması g) Yabancı Dil h) Yeterli mesleki / teknik bilgi i) İş tecrübesi j) Fiziki ve bedensel yeterlilik		
	1.	2.	3.

*Önem derecesine göre **EN FAZLA** 3 beceriyi 1'den başlayarak SIRALAYINIZ. (1. En önemli olacak şekilde sıralanmalıdır)

BÖLÜM I-AÇIK İŞLER

6) Şu an işyerinize herhangi bir yolla eleman arıyor musunuz?

Evet ( ) 6.1. Soruya geçiniz. Hayır ( ) 7.Soruya geçiniz.

6.1) Eleman aranılan meslekler

Eleman Aranılan Meslekler	Toplam Açık İş Sayısı	Talep Edilen Asgari Eğitim Düzeyi 1. Lise altı 2. Çıraklık 3. Genel lise 4. Meslek L. 5. Meslek yüksekokulu 6. Lisans 7. Lisansüstü 8. Herhangi bir eğitim düzeyi aramıyorum.	Açık işiniz için cinsiyet tercihinizi belirtiniz? 1. Kadın 2. Erkek 3. Cinsiyet önemli değil	Açık İşinizde Engelli Çalıştırmak İster misiniz? 1. Evet 2. Hayır 3. Fark etmez	Talep Edilen Bilgi ve Beceriler * a) Bilgisayar kullanımı b)Analitik Düşünebilme c)İletişim ve ifade yeteneği d)İkna kabiliyeti ve pazarlama gücü e)Sorun çözme ve inisiyatif alabilme f) Takım çalışması g)Yabancı Dil h)Yeterli mesleki / teknik bilgi i) İş tecrübesi j) Fiziki ve bedensel yeterlilik			İlgili meslekteki açık işinizi hangi yolla arıyorsunuz? ** a) Akraba - Eş Dost b) Gazete - İlan, vb. c) İnternet - Sosyal Medya d) İŞKUR e) Kendi çalışanlarım aracılığıyla f) Özel İstihdam Büroları		
					1.	2.	3.	1.	2.	3.

*Önem derecesine göre **EN FAZLA** 3 beceriyi 1'den başlayarak SIRALAYINIZ. (1. En önemli olacak şekilde sıralanmalıdır.)
Kullandığınız arama kanallarından **EN AZ 1, **EN FAZLA** 3 tanesini işaretleyiniz.

BÖLÜM II – 1 YIL SONRA (27 MAYIS 2023 TARİHİ İTİBARİYLE) ÇALIŞAN SAYISINDA NET DEĞİŞİKLİK OLACAĞI DÜŞÜNÜLEN MESLEKLER

7) **1 yıl sonra (27 Mayıs 2023 tarihi itibariyle) işyerinizde net istihdam artışı bekliyor musunuz?**	**Evet** ☐ →	**7.1'e geçiniz.**
	Hayır ☐ →	**8. soruya geçiniz.**
	Fikrim Yok ☐ →	**8. soruya geçiniz.**

7.1) 1 yıl sonra (27 Mayıs 2023 tarihi itibariyle) işyerinizde çalışan sayısında net istihdam artışı olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?

Net istihdam ARTIŞI olacağını düşündüğünüz	Net sayısal artış	Sizce bu meslekte artışın gerekçesi nedir? (İsteğe bağlı)

8) **1 yıl sonra (27 Mayıs 2023 tarihi itibariyle) işyerinizde net istihdam azalışı bekliyor musunuz?**	**Evet** →	**8.1'e geçiniz.**
	Hayır →	**9. soruya geçiniz.**
	Fikrim Yok →	**9. soruya geçiniz.**

8.1) 1 yıl sonra (27 Mayıs 2023 tarihi itibariyle) işyerinizde çalışan sayısında net istihdam azalışı olacağını düşündüğünüz meslekleri belirtiniz?

Net istihdam AZALIŞI olacağını düşündüğünüz meslekler	Net sayısal azalış	Sizce bu meslekte azalışın gerekçesi nedir? (İsteğe bağlı)

BÖLÜM III - ELEMAN TEMİNİNDE GÜÇLÜK ÇEKİLEN MESLEKLER

9) Son 1 yıl içerisinde işyerinizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslek var mı?

Evet ( ) 9.1. Soruya geçiniz. Hayır ( ) 10.Soruya geçiniz.

9.1) Son 1 yıl içerisinde işyerinizde eleman temininde güçlük çektiğiniz meslekleri, bu mesleklerde temininde güçlük çektiğiniz kişi sayısı ile nedenlerini belirtiniz.

Eleman Temininde Güçlük Çekilen Meslekler	Temininde Güçlük Çekilen Kişi Sayısı	Temininde Güçlük Çekilme Nedeni* 1. Bu meslekte işe yeterli başvuru yapılmaması 2. Çalışma ortam ve şartlarının beğenilmemesi 3. Gerekli mesleki beceriye/niteliğe sahip eleman bulunamaması 4. İşin belirli süreli/mevsimlik/geçici olması 5. Talep edilen ücretin yüksek olması 6. Tehlikeli ve/veya çok tehlikeli meslek olması 7. Vardiyalı çalışma olması 8. Yeterli iş tecrübesine sahip eleman bulunamaması							
		1	2	3	4	5	6	7	8

*Birden Fazla Seçenek İşaretlenebilir.

BÖLÜM IV – İŞGÜCÜ PİYASASINA GENEL BAKIŞ

10) Gelecek 10 yıl içerisinde işgücü piyasasında yaşanan teknolojik değişim ya da dönüşümlerin sektörünüzdeki istihdama yansıması nasıl olacaktır?

İstihdamı arttıracaktır. ( ) İstihdamı azaltacaktır. ( ) İstihdamı Değiştirmez. ( ) Fikrim yok. ( )

11) Sektörünüzde gelecek 10 yılda öne çıkacağını düşündüğünüz (Geleceğin Meslekleri) meslekler nelerdir?

.....
.....

12) Son 1 yıl içerisinde İŞKUR'un hizmetlerinden faydalandınız mı?

Evet ( ) 13. Soruya geçiniz. Hayır ( ) 14. Soruya geçiniz.

13) Son 1 yıl içerisinde İŞKUR'un hangi hizmetlerinden faydalandınız?
(Hizmetlerde birden fazla seçenek işaretlenebilir)

Eleman Temini ( )
İşbaşı Eğitim Programları ( )
Nakdi Ücret Desteği ( )
Mesleki Eğitim Kursu ( )
Kısa Çalışma Ödeneği ( )
Danışmanlık ve Yönlendirme ( )
Teşvikler ( )

14) İŞKUR'un sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanmama nedeninizi belirtiniz. (Birden fazla seçenek işaretlenebilir.)

İŞKUR hizmetleri hakkında yeterli bilgi sahibi değilim. ( )
İŞKUR'un sunduğu hizmetlere diğer kaynaklardan ulaşıyorum. ( )
İŞKUR İnternet sitesi kullanışlı değil. ( )
İŞKUR'da aradığım nitelikte eleman bulamadım. ( )
İŞKUR, sektörüme uygun faaliyet sunmuyor. ( )
İŞKUR hizmetlerinden memnun kalmadım. ( )
Bürokrasi (kırtasiye) işlerinin çok olması. ( )
Diğer (Belirtiniz).....

15) İşyerinizde uluslararası/geçici koruma altındaki yabancı işçi istihdam ediyor musunuz?

Evet ( ) 16. Soruya geçiniz. Hayır ( ) 17. Soruya geçiniz.

16) Uluslararası/geçici koruma altındaki yabancı işçi istihdam etme sebebiniz nedir?

a) Yabancı dil bilgisine sahip olması
b) İşletmenin hedef kitlesiyle aynı uyruktan olması
c) Teşvikler
d) Yeterli mesleki bilgiye sahip olması
e) İşgücü maliyetinin daha düşük olması
f) Yeterli başvuru olmaması
g) Diğer….(kısaca açıklayınız) **(Son soru)**

17) Uluslararası/geçici koruma altındaki yabancı işçi istihdam **etmeme** sebebiniz nedir?

a) Yabancı işçi çalıştırma prosedürleri hakkında yeterli bilgi sahibi olmama
b) Çalışma izni harcının yüksek olması
c) Kültürel uyumsuzluk
d) Yeterli Türkçe bilgisine sahip olmama
e) Yeterli mesleki bilgiye sahip olmama
f) Yeterli başvuru olmaması
g) Diğer……(kısaca açıklayınız) **(Son soru)**

2022 Yılı İşgücü Piyasası Araştırmasına yaptığınız katkıdan dolayı teşekkür ederiz.